

Т. Мудрицька,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, ст. викладач О.А.Шикирінська

УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВПЛИВУ ДИДАКТИЧНИХ ІГОРНА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙМОЛОДШОГОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Розвиток комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку є однією із головних проблем шкільної лінгводидактики. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України «Про освіту», спрямованими на модернізацію початкової освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технологій навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування [1]. У Концепції загальної середньої освіти зазначається, що «освітніми результатами початкової школи є повноцінні мовленнєві, читацькі уміння і навички...» [4, с. 84], адже мовленнєве спілкування є головним інструментом, за допомогою якого дитина встановлює контакт із довкіллям і завдяки якому відбувається її соціалізація.

Однак, як засвідчує практика, поширення комп'ютеризації, телебачення та інших технічних засобів, які стали доступними й дітям дошкільного віку, обмежує безпосереднє спілкування дітей з іншими мовцями, внаслідок чого збагачується їхня пізнавальна сфера і водночас гальмується мовленнєва [5]. Науковці наголошують на тісному зв'язку спілкування з різними видами діяльності дітей молодшого шкільного віку, зокрема, й з ігровою. За допомогою гри пізнається світ, а в її процесі формуються та закріплюються властивості, вміння й здібності, необхідні молодшим школярам для виконання соціальних та професійних функцій у майбутньому. Відтак, вагомого значення набуває розвиток комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку як важлива умова наступності в безперервному навчанні.

Аналіз попередніх досліджень. Проблему комунікативно-мовленнєвого розвитку особистості досліджували В.Андрієвська, В.Біблер, М.Бахтіна А.Богуш, Ф.Гогартен, Г.Коен, Ю.Лотман, С.Рубінштейн та ін. Питання розвитку мовлення учнів молодшого шкільного віку розглянуто в працях вітчизняних науковців (О.Артемова, М.Вашуленко, Р.Вовкотруб, І.Гудзик, Л.Кашуба, Г.Коваль, Л.Кутенко, Л.Міненко, Н.Сіранчук, В.Собко, Л.Соловець, Л.Федоренко, О.Хорошковська та ін.). Науковці розглядають спілкування як безпосередній міжособистісний контакт, під час якого відбувається обмін індивідуально-особистісним змістом, зумовлений потребою людини у спілкуванні та комунікації [2].

Потужний вплив на розвиток різноманітних здібностей дитини, у тому числі й комунікативних має гра. Виховні можливості гри відзначалися вітчизняними педагогами і психологами (П.Лесгафт, Д.Ельконін, О.Леонтьєв,

В.Сухомлинський та ін.). Ігровій діяльності школярів присвячені праці вітчизняних дослідників: В.Абрамян, Т.Коваленко, І.Зязюна, Л.Лимаренко, Л.Масол, Б.Нестеровича, Н.Пахальчук, Т.Поніманської, Г.Тарасенко, О.Савченко, С.Соломаха та ін. Створюється навіть нова галузь художньої та загальної освіти — драмогерменевтика (В.Букатов), що вивчає соціоігровий стиль навчання, психологію дидактичних ігор тощо [5].

Мета статті: розглянути умови ефективного впливу дидактичних ігор на розвиток комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку

Виклад основного матеріалу. Актуальність своєчасного мовленнєвого розвитку в шкільному дитинстві визначається завданнями щодо створення оптимальних умов для якнайповнішого розкриття потенційних можливостей кожної дитини, які виявляються в специфічно дитячих видах діяльності й пов'язані із комунікацією. Передумови розвитку комунікативності полягають в темпераменті, особливості якого отримуються у спадок від обох батьків, фундамент комунікативності закладається в перші роки життя дитини батьками, вихователями, вчителями. Цьому сприяє еволюція дитячих вмінь та навичок комунікабельності, компетентності та навичок партнерської орієнтації. *Комунікативні здібності* не є винятком, вони формуються в процесі життя й діяльності людини в соціальній групі. В.Сухомлинський – перший із дослідників, який на сторінках української педагогічної преси підняв питання про розвиток комунікативних здібностей дітей на засадах ідей гуманістичної педагогіки [8, с. 8-9].

Аналіз наукових праць, представлених вище, дозволяє під *розвитком комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку* розуміти оволодіння ними сукупністю комунікативно-мовленнєвих умінь, що забезпечують готовність до повноцінного мовленнєвого спілкування в усній та письмовій формах. При цьому знання та вміння з мови та мовознавства становлять для учнів фундамент, на якому відбувається оволодіння комунікативно-мовленнєвими вміннями [6, с. 68].

Гра має потужний вплив на розвиток різноманітних здібностей дитини, у тому числі й комунікативних. Найбільш сприятлива для розвитку комунікативних здібностей є ситуація, в якій слід партнерові по грі або дорослому щось роз'яснити, переконати його. У розвитку комунікативних здібностей використовуються різні види ігор: традиційні, розмовні, рухливі, театралізовані, сюжетно-рольові, ігри-фантазування, а також дидактичні [7].

Розвиток комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку ефективно відбуватиметься за таких умов:

- застосування комплексу ігор для розвитку вмінь та навичок взаємодії з іншими;
- створення необхідного предметно-розвивального середовища, котре активізує ігрову діяльність дітей і розвиває їх здібності налагоджувати контакти;
- правильна організація ігор та належне керівництво ними.

Умови ефективного впливу ігор на розвиток комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку містять три компоненти:

1. *Перцептивний* (передбачає розвиток уміння дитини усвідомлювати та вербалізувати власний стан та стан людей, котрі її оточують, а також враховувати його у взаєминах з ровесниками і дорослими. Невміння зрозуміти однолітків часто провокує конфлікти та конфліктні ситуації, спричиняє спалахи агресії. Тому важливо спонукати молодших школярів поважати особистість інших при опануванні соціального змістосунків).

2. *Комунікативний* (вміння дітей ефективно спілкуватися).

3. *Соціальний* (увиразнюється уміння дітей знаходити ефективні форми взаємодії з дітьми та дорослими, зберігати власну індивідуальність та прагнення самостійно реалізувати себе в будь-яких умовах соціального буття, адекватність поведінки ustalеним соціальним нормам. Цей компонент проявляється у ставленні до інших, у прагненнях і домаганнях дитини, реалізується в її діяльності, забезпечуючи тим самим соціальний розвиток як процес засвоєння певного обсягу інформації, системи ціннісних орієнтацій, формування досвіду взаємодії та співжиття з іншими людьми) [7].

Засобами реалізації зазначених умов визначено різноманітні види ігрової діяльності: ігрові вправи, сюжетно-рольові та комунікативні ігри, ігри-драматизації, а також дидактичні ігри.

Процес ігрової діяльності відбувався в принципах:

- *вільної участі*: дітям дозволяється брати (чи не брати) участь у грі за власним бажанням, вільно “виходити з гри” та спокійно повертатися;
- *взаємодопомоги*: кожен має право висловлюватися та бути вислуханим, а також право вибору;
- *усвідомлення*: кожна дитина виконує ігрові дії в тому разі, якщо розуміє їх.
- *рефлексії*: для оцінювання ефективності й закріплення результату важливо отримати зворотний зв’язок від дітей. Із цією метою вони висловлюють власні погляди, відповідаючи на запитання вчителя про те, що їм більше або менше сподобалося, яких навичок набули, де і коли їх можна застосовувати.

Висновки. Дидактичні ігри є одним з ефективних засобів розвитку комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку. Вони сприяють розвитку зв’язного мовлення у дітей, відіграють важливу роль у досягненні дітьми високого рівня мовленнєвої культури, що характеризується багатством, точністю і виразністю, формують у дітей граматичну компетентність, розвивають всі психічні процеси, спонукають дитину до самостійної творчої діяльності. Успішне впровадження запропонованих нами умов розвитку комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку сприятиме вдосконаленню соціально-комунікативних навичок молодших школярів.

Література

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А. М. Богуш. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.
2. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі: Метод. посіб. Київ: Освіта, 2006. – 268 с.

3. Державний стандарт початкової загальної освіти. Початкова освіта. 2011. № 18. – С. 8–30.

4. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років. /Науковий керівник проекту О.В. Огнев'юк, К. І. Волинець / Мін. освіти і науки, молоді та спорту України, Головне упр. осв. і науки викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.

5. Донченко Т. Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема. Дивослово. 2006. № 5. С. 2–5.

6. Дошкільна лінгводидактика: словник-довідник: понад 600 термінів, понять та назв / упор.: Богущ А. М., Крутий К. Л. Запоріжжя: ЛПС, 2014. –198с.

7. Залібовська-Ільніцька З. В. Підготовка майбутніх учителів до формування комунікативної компетентності молодших школярів: метод. Рекомендації. Житомир: Видавництво ЖДУ, 2008. –64 с.

8. Кремень В. Г. Василь Олександрович Сухомлинський і сучасна педагогічна наука / В.Г. Кремень // В.О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів: [монографія] / упоряд.: О.В. Сухомлинська, О.Я. Савченко; авт. кол.: О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко, В. С. Курило, І.Д. Бех [та ін.]. – Луганськ: ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – 504 с.

М. Нетичук ,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Л. С. Бровчак

КРИТЕРІЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті на основі аналізу психолого-педагогічної літератури розкриті критерії педагогічної діагностики естетичного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова. Педагогічна діагностика, діти дошкільного віку, процес виховання.

Постановка проблеми. Естетичний розвиток – сукупність індивідуально-психологічних особливостей людини, завдяки яким забезпечується можливість здійснювати діяльність на засадах естетики, естетично сприймати і переживати явища дійсності, твори культури та мистецтва, оцінювати їх, співвідносячи з ідеалом, створювати нові естетичні цінності. Естетичне виховання – цілеспрямований, систематичний процес впливу на особистість дитини з метою розвитку у неї здатності бачити красу навколишнього світу, мистецтва і створювати її.

У процесі здійснення естетичного виховання необхідно вирішити наступні завдання: систематично розвивати естетичне сприйняття, естетичні почуття та уявлення дітей, їх художньо-творчі здібності, формувати основи